

post@Sogndal.kommune.no

Førde, 12.09.2022

Dette brevet er sendt på vegne av DNT Sogn og Fjordane, BirdLife Sogn og Fjordane, Naturvernforbundet Sogn og Fjordane og Norges Jeger og Fisk avd. Sogn og Fjordane.

Kommuneplanens arealdel 2023-2033, Sogndal kommune Høyringsfråsegn

FNF Sogn og Fjordane er eit samarbeidsforum for natur- og friluftsansjasjonar i Sogn og Fjordane, som arbeider for å ta vare på natur- og friluftsansjer i fylket. Per i dag er det 13 ansjasjonar tilslutta FNF Sogn og Fjordane. Ansjasjonane representerer rundt 19.000 medlem i fylket.

To store kriser pregar verda i dag – klimakrisa og naturkrisa. Den største trusselen mot natur og biologisk mangfald er i dag *arealendringar*, som medfører at både viktige naturtypar og friluftslivet forringast. For å minske tap av natur, *samt* bremse den globale oppvarminga, må arealforbruket vårt dramatisk ned. Å ta vare på natur er grunnlaget for eit berekraftig samfunn. Forum for natur og friluftsliv (FNF) er sterkt opptatt av å ta vare på naturgrunnlaget kommunane har og fremme eit allment tilgjengeleg friluftsliv i kommunen. Derfor kjem vi her med nokre innspel til kommuneplanen sin arealdel som vil ivareta dette.

Samandrag

- FNF vil at Sogndal Kommune skal lage ein gode langtidsplanar for arealbruk, og dermed unngå bruken av dispensasjonar som gjer naturen svært utsett for bit-for-bit nedbygging.
- Det er veldig positivt at Sogndal Kommune lagar ein eigen temaplan for Naturmangfald.
- Positivt at Sogndal kommune har avsett mange områder til LNF områder, og områder for bevare naturtypar og naturmangfald, men
- Negativt at mange av områda avsett til natur små og fragmenterte – ein ser helst at områder er samanhengande og av ei viss storleik, for å få den positive effekten man er ute etter når man bevarer naturverdiar.
- FNF vil at Sogndal kommune skal ta «Naturkampen¹» inn i arbeidet med arealplanen.
- FNF vil at Sogndal kommune skal satse på natur ved å investere i kompetanse, hente inn kunnskap og sette mål om «arealnøytralitet²».
- FNF krev at Sogndal kommune vil vurdere naturverdiar og naturmangfald i alle noverande og framtidige utbyggingar.
- FNF vil at utbyggingar av større hyttefelt og nedbygging av strandsone og vassdrag blir unngått.
- FNF vil minne på at ei grundig oppvask i reguleringsplanar der det ikkje føreligg byggesaker kan vere nødvendig. Gamle planar kan gjerast om, utan fare for søksmål.

Plankartet

Vi ynskjer å sjå ein gjennomgang og utviding av grønstruktur og omsynssonar, i arealplanen, spesielt for bevaring av naturmiljø og for friluftsliv. Plankartet til Sogndal kommune viser store LNRF områder – det synes vi er veldig bra! Også særst fornøgd med at kommunen set av områder til bevaring av naturtypar og naturmangfald, men, vi syns områda er små og altfor fragmenterte.

Vi vil anbefale kommunen å utvikle eit eige, oversikteleg **temakart med grønstruktur/grøne trasear** som tas med som kunnskapsgrunnlag i arbeidet med arealdelen. (Sjå for eksempel temakart for grønstruktur i Lørenskog kommune³). På denne måten kan kommunen sikre samanhengande blågrøne strukturar, grønne korridorar, smug og smett og turveier gjennom byggesonen i all planlegging.

Meir konkret ynskjer vi å framheve følgjande:

AREALFORMÅL, jf. pbl § 11-7

Kommunen må sørge for at areal til byggeområde ikkje plasserast på en sånn måte at det kan forringe eksisterande nye fjord- /kyststiar og turområde, hindre bruk for folk flest, jf. pbl § 11-7 nr. 1. I tillegg må kommunen sørge for at naturmangfaldet ivaretakast ved plassering av alle nye byggeområder.

Kyststiar – i dette tilfelle - fjordstiar og mykje brukte turområde må leggjast inn i arealplanen med arealformål grønstruktur jf. pbl § 11-7 nr. 3. Det same må områder kor kommunen ønsker å leggje til rette for nye kyststiar og turområde.

OMSYNSSONER, jf. pbl § 11-8

Kommuneplanens arealdel skal i nødvendig utstrekning vise omsyn og restriksjonar som har betydning for bruken av areal. Kommunen må derfor sørge for å leggje inn i arealplanen viktige omsyn og forhold ved å leggje inn omsynssoner med tilhøyrande retningslinjer og føresegner. Soner med særleg omsyn til friluftsliv, grønstruktur, landskap og bevaring av naturmiljø eller kulturmiljø må leggjast inn i arealplanen, det inkludera også vassdragssoner.

Vidare må det leggjast inn retningslinjer om avgrensingar av verksemd og vilkår for tiltak for å ivareta interessa i sona og retningslinjer om kva omsyn som skal vektleggjast ved praktisering av anna lovgjeving så langt kommunen er tillagt myndigheit etter vedkommande lov, jf. pbl § 11-8 andre ledd bokstav c).

Her har Sogndal kommune vore ganske flinke. Vi ser at Sogndal kommune legg vekt på å sette av områder til både Bevaring av naturtypar (H560) og bandlegging naturmangfaldlova (H720), samt omsynssonar for friluftsliv (H530) – det set FNF Sogn og Fjordane og våre organisasjonar stor pris på! Likevel, ynskjer vi at områda satt av til vern av natur og naturtypar blir mindre fragmenterte! No er det mange forskjellige områder, nokre store, samanhengande – det vil vi sjå meir av, men mange områder er små og isolerte – dette vil i praksis ikkje vere bra for naturområde vi ynskjer å ta vare på.

Det reelle området som blir bevart er grunna kanteffekten derfor mindre enn det totale arealet som ein ser bevart på kartet. Og det er inngrepsfrie naturområde⁴ som har størst verdi ettersom dei gir mest intakte økosystem. Og naturtypar og økosystem må vere intakte for å gi oss dei

økosystemtenestane vi treng og er heilt avhengige av og biologisk mangfald spelar ei nøkkelrolle for alle typar økosystemtenester^{5,6}.

Som omtala i NOU – rapporten 2013:10 «Naturens goder – om verdier av økosystemtjeneste⁶»;

«En viktig betingelse for fornuftig forvaltning av økosystemene og de tjenestene de gir oss er at vi har oversikt over tilstanden i naturen, og dermed grunnlaget for økosystemtjenestene, og over hva som påvirker den.»

Planomtale

Arealstrategi og arealdisponering

Fysst, ynskjer vi i FNF å takke for moglegheita til å spele inn våre fråsegn til ny arealplan for Sogndal Kommune. Så ynskjer vi å spør: Tek Sogndal Kommune «**Naturkampen¹**»?

Vi er midt i ei naturkrise, så vel som ei klimakrise. Det må satsast på å ta vare på den naturen vi har. All natur ligg i ein kommune, så for å jobbe mot å nå nasjonal klimamål og naturavtalar må alle kommunar på bana.

Ein god start er å leggje gode planar for bruken av areal som tek omsyn til naturverdiar og viktige økosystemtenester⁶. Dette arbeidet bør vere forankra i *oppdatert kunnskap om korleis naturen fungerer, kompetanse på naturforvaltning og arealnøytralitet*. Eit hjelpemiddel på vegen kan vere å bruke Sabima sin rangering over kor godt kommunane i landet gjer det – når det kjem til natur- areal, - bevaring av natur, naturtypar og biologisk mangfald, Naturkampen¹;

«På Naturkampen.no rangeres landets 356 kommuner etter 29 indikatorer som sier noe om hvordan kommunen ivaretar naturen. Hver indikator er basert på fakta fra kommunenes egne plankart, deres rapportering i KOSTRA, tall fra Miljødirektoratet, tall fra Fiskeridirektoratet og kommunenes svar på spørreskjema fra Sabima.»

Sabima rangerer kommunane i landet etter kriteria for kor godt dei jobbar med å ta vare på natur.

Å ta vare på natur oppnåast ved å, for eksempel:

- unngå å bygge ned natur generelt, men også unngå nedbygging av spesielle, viktige naturtypar som myr og naturtypar i strandsone
- oppdatere arealplanen – som dykk jo gjer no
- investere i naturkompetanse i kommunen
- lage gode arealplanar som unngår at man misbruker dispensasjonar, som gjer at natur ofte blir nedbygd bit-for-bit. Det er viktig å lage gode planar som er framtidsretta og kunnskapsbaserte og ser naturen og anna areal i ei heilheit og ikkje bit-for-bit.

Vi ynskjer derfor at kommunen får inn **arealregnskap** i kommuneplanen, sjølv om planen seier at «den totale nedbygginga av naturareal er vurdert til å vere nøytral eller positivt!», så er det heit naudsynt å innføre eit system er det lettare å sjå akkurat dette og ha etterprøvbare tal på det.

Det er viktig for FNF og våre natur- og friluftsansjasjonar fordi det er arealendringar som hovudsakeleg truer natur- og friluftslivsverdiane, då særleg denne bit for bit-utbygginga som samla sett legg beslag på- og fragmenterer naturområdene. Kommunane sin arealplanlegginga er den mest avgjerande faktoren for å ivareta naturverdiar, friluftsliv, kulturmiljø og landskap, no og i framtida. Det kviler derfor et stort ansvar på kommunanes politikarar og administrasjonar for å ivareta naturen og moglegheita for å bruke denne. Omsynet til naturen må gjenspeilast i arealbruken og derfor også arealdelen av kommuneplanen! Vi anbefaler derfor kommunen å føre arealregnskap, for eigen del, for samanlikning med andre kommunar, og for å ha ei god og detaljert oversikt over natur- og friluftsverdiar no og for framtida for folket.

Vi ynskjer at kommunen har en arealbruk som tek vare på naturområde og naturmangfaldet, både for bruk og vern av naturen. For å nå dette målet anbefaler vi kommunen å skaffe seg eit kunnskapsgrunnlag ved å **kartleggje naturmangfald**. Då får kommunen kartlagt status, utfordringar og områder som manglar kartlegging, noko som vil gje kommunen eit godt grunnlag for å ivareta sine pliktar etter naturmangfaldlova. Det er ei god byrjing at Sogndal kommune har vedtatt å ha ein eigen temaplan for Naturmangfald som inkluderer ei slik kartlegging. Denne planen må vurderast inn i alle noverande og framtidige utbyggingar av areal.

Vi ynskjer at kommunen lager en plan for **massehandtering** der status, utfordringar og behov, og ikkje minst mogleg samarbeid med andre kommunar skal utgreiast. Ei viktig oppgåve for kommunen blir å sikre nok grøne areal, nærturområde og tilgjengeleg uteareal, som skogholt, bekkedrag o.l., i direkte **nærheit til barnehagar og grunnskular**. Deler av skulekvardagen kan flyttast ut, barna blir meir fysisk aktive, de har større naturkontakt og får en større forståeleg av samspelet mellom natur og menneske.

Vi ønsker også at kommunen har en arealbruk som tek vare på ålmentas ferdsel- og opphaldsrett etter friluftslova. For å nå dette målet anbefaler vi kommunen å kartleggje eksisterande friluftsområde og bruken av disse. Da får kommunen kartlagt status og utfordringar, noko som vil gi kommunen et godt grunnlag for å leggje til rette for friluftsliv i samsvar med friluftslova.

Vatn

Kommunens arealplanlegging er svært viktig for å nå målet om god tilstand i norsk vatn. Gjennom arealplanlegginga kan kommunen sette restriksjonar på arealbruken for å ivareta naturmiljøet i og langs vassdrag, innsjøar, fjordar og sjøområde.

Hytteutbygging

Utbygging og bruk av fritidsbustadar med høg standard i fjell og utmark, langs vatn og vassdrag i låglandet og langs kysten/fjorden, krev areal og har konsekvensar for natur og miljø. Kommunen må få en oversikt over kva som allereie finnes av tomtereservar og fortettingspotensiale i eksisterande hytteområde og helst unngå utbygging av hyttefelt, spesielt i høgfjellet.

Opprydding av gamle planer som ikkje passer til dagens mål

Planvask gamle reguleringsplanar der det ikkje er gitt byggesak.

Reguleringsplanar som er vedtatt etter et privat planinitiativ jf. pbl. § 12-11, og kor planen ikkje er realisert innan ti år etter at den er vedtatt, skal kommunen før avgjersle av byggesøknad for nye

utbyggingsområde etter planen også sørge for at den i nødvendig grad er oppdatert, jf. § 12-4 femte ledd.

Kommunane må lage et bilete av kor mykje natur som planleggjast nedbygd, og kva planer dykk kan ta ut. Kommunen må være klar over at dykk har makt til å endre vedtekne reguleringsplanar utan at dykk blir erstatningspliktige. Kommunestyret står juridisk fritt til å oppheve vedtekne reguleringsplanar, så lenge det ikkje føreligg ein godkjend byggesøknad.

Jo eldre planen er, jo større grunn er det til å ta høgde for at planen kan endrast og området omregulerast.

Vi støtter gjennomgang og kartlegging av reguleringsområde i LNF-områder. Vi håper kommunen vil ta ut dei områda som vil påverke natur- og friluftslivsverdier negativt i ny arealdel.

Kommunalminister Sigbjørn Gjelsvik uttalte i Stortinget i desember 2022 at dette står kommunane fritt til, og at dei i liten grad behøver å risikere erstatningsansvar:

«Det er allment akseptert at kommunen kan vedta slike arealplaner uten at grunneier eller rettshavere har krav på erstatning. Den klare hovedregelen er derfor at en kommune ikkje plikter å betale erstatning når kommunen endrer arealformålet for et område fra byggeområde til LNFR-formål».

Føresegner

Vi ønsker nye og reviderte **føresegner som styrker natur- og friluftslivsinteressar:**

§ Byggegrense mot bekker og ravinar

§ Massehandtering

§ Miljøprogram og miljøoppfølgingsplan

§ Bestemmelse til nye omsynssoner for bevaring kulturmiljø og

§ Krav om vurdering av bevaring av viktige trær- og vegetasjonsområder i reguleringsplanar

§ Framande arter

§ Avstand til turområde

§ Kartlegging av naturmangfald ved nyetableringar og utbyggingar

Meir konkret ønsker vi å framheve følgjande:

GENERELLE FØRESEGNAR, jf. pbl § 11-9

Kommunen må sikre framtidig utbygging i kommunen ved å **stille krav til reguleringsplan** for nye tiltak, jf. pbl § 11-9 nr. 1. Plankrav vil sikre openheit, forutsigbarheit og medverknad for alle påverka interessar og myndigheiter, jf. pbl § 1-1 fjerde ledd, og gi et godt grunnlag for vidare byggesaksbehandling, jf. tredje ledd.

Kommunen må leggje inn **rekkefølgekrav** for å sikre etablering av grønstruktur før områder tas i bruk og tidspunkt for når områder kan tas i bruk til bygge- og anleggsformål jf. pbl § 11-9 nr. 4. Det same for tilkomst til grønstruktur.

I eksisterande og nye byggeområder må det stilles **krav til at alle bustadar har maksimalt 500 meter til friområde** (på minimum 20 dekar) eller nærmaste tursti/turveg som leder til slikt område, jf. pbl § 11-9 nr. 5.

Det må stilles krav til grønne korridorar og at det tas omsyn til eksisterande grønstruktur i byggesone (pbl. § 11-9, nr. 6)

Samanhengande grønne korridorar og grønndrag (uavhengig av formål) i byggesonen, inkl. forbindelsar til overordna friluftsområde, må sikrast og det må leggjast til rette for vidareutvikling av desse. Grønne korridorar og grønndrag tek vare på både landskap, økologiske samanhengar og ferdselsårer. Gatetrær og alléar langs veier og stiar må sikrast opparbeida gjennom reguleringsplan.

Langs alle vassdrag inkl. bekker, vann og tjern, bør det oppretthaldast og om mogleg utviklast/vidareutviklast eit naturleg **vegetasjonsbelte** som tek vare på viktige økologiske funksjoner, motverkar erosjon og tener flaumsikring og friluftslivet, jf. pbl § 11-9 nr. 6.

Biologiske registreringar på relevant årstid må krevst ved alt reguleringsarbeid. Ved registrering av **framande artar** i planområdet må metode for tiltak mot desse artene beskrivast i reguleringsfråsegna, jf. pbl § 11-9 nr. 6.

Ved søknad iht. pbl §§ 20-1 og 20-2 skal det ved innsending av søknad gjere greiast for korleis **store tre eller anna verdifull vegetasjon er ivaretatt**. Dersom større trær fjernes eller skades, i strid med gitt løyve eller godkjent reguleringsplan, kan kommunen krevje satt opp fullverdige erstatningstrær. Jf. pbl. § 32-3. Det same gjeld for allébeplantning eller enkeltstående trær som er regulert for bevaring innafor arealformålet trafikkområde eller annet formål langs veiene, jf. pbl. § 32-3.

Bygging av nye **fritidsbustadar i strandkanten er ikkje ynskjeleg**, men når det likevel skjer bør det være et rekkefølgekrav om at arbeidet ikkje kan begynnast på før kyststien er opparbeida og areal til badeplass er sikra eventuelt i avtale, jf. plan- og bygningsloven § 11-9 nr. 4.

Det bør komme klart fram av fråsegna kva som gir grunnlag for dispensasjon og ikkje i LNF områder og grønstruktur og kyst- og fjordsona. Nyleg lansert rapport frå KDD påpeikar **svakheiter ved dispensasjonssystemet** der blant annet at LNFR-formålet i kommuneplanen tolkast i liten grad som et byggjeforbod og dermed blir det lav terskel for dispensasjon i dette området.

Ved etablering av parkering til småbåthamner skal det også tilretteleggjast for parkering til rekreasjons og friluftsførmål.

Arealbruken må avklarast gjennom planprosessar

Til slutt ber vi kommunen sørge for at arealbruken blir avklart gjennom planprosessar. Planlegging bidrar til samordning av statlege, regionale og kommunale oppgåver, og gir grunnlag for vedtak om bruk og vern av ressursar, jf. plan- og bygningsloven § 1-1 andre ledd. I tillegg sikrar planlegging openheit, forutsigbarheit og medverking for alle rørde interesser og myndigheiter, og man sikrar langsiktige løysingar kor konsekvensar for miljø og samfunn er vurdert, jf. tredje ledd. Planlegging sikrar også at prinsippet om universell utforming og omsynet til barn og unges oppvekstvilkår tas vare på, jf. fjerde ledd.

Når arealbruken er avklart gjennom planprosessar, gir dette et godt grunnlag for vidare byggesaksbehandling. Vi ber derfor kommunen om å unngå en dispensasjonspraksis som kan motvirke de omsyn en planprosess tek vare på. En kommune som gjer mange unntak frå vedtekne langtidsplanar, har manglande styring på arealbruken. Når lokalpolitikarar behandlar søknadar om dispensasjon, får dei mindre informasjon om konsekvensane av utbygginga. Frivillige organisasjonar får heller ikkje søknad om dispensasjon tilsendt på høyring, og det er dermed fare for at viktige verdiar ikkje blir tilstrekkeleg vurdert i søknadsprosessen. kommunen bør av den grunn etterstebe null dispensasjonar frå plan.

Venleg helsing

Forum for natur og friluftsliv Sogn og Fjordane

Ket Fossen

Ket Fossen
Koordinator
FNF Sogn og Fjordane

Kjelder:

1- Naturkampen Sabima

<http://naturkampen.sabima.no/kommune/4640>

2 – Arealnøytralitet Sabima

<https://www.sabima.no/et-arealnoytralt-norge/>

3 – Temakart Lørenskog kommune

https://www.lorenskog.kommune.no/f/p71/i78a79b60-7e1e-43b7-b4b7-dfe2d0a0b961/groennstruktur_20000_1.pdf

4 – MDIR Inngrepsfri natur

<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/naturkartlegging/Inngrepsfrie-naturomrader/>

5 – Sabima Økosystemtenestar

<https://www.sabima.no/okosystemtjenester-naturens-goder/>

6 - Regjeringa – Norges Offentlege utredningar (NOU) 2013:10

<https://www.regjeringen.no/contentassets/c7ffd2c437bf4dcb9880ceeb8b03b3d5/no/pdfs/nou201320130010000dddpdfs.pdf>